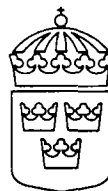

Regeringens proposition 1994/95:135

Ändrade ersättningsregler i lagen (1983:292)
om införande av vattenlagen (1983:291)

Prop.
1994/95:135

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 19 januari 1995

Ingvar Carlsson

Laila Freivalds
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ändringar i lagen (1983:292) om införande av vattenlagen (1983:291). Ändringarna innebär att en innehavare av ett tillstånd som meddelats enligt äldre vattenrättslig lagstiftning inte skall ha rätt till ersättning för kostnader med anledning av sådana nya eller ändrade villkor om skadeförebyggande eller skadekompenserande åtgärder som har föreskrivits vid omprövning av villkoren för tillståndet.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 1995.

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Lagtext	3
3	Ärendet och dess beredning	5
4	Omprövning av villkoren för tillstånd till ett vattenföretag . .	5
4.1	Omprövning av villkoren för nya tillstånd	5
4.2	Omprövning av villkoren för äldre tillstånd	7
5	Tillståndshavarens rätt till ersättning vid omprövning av villkoren för ett tillstånd	9
5.1	Rätten till ersättning vid omprövning av nya tillstånd	9
5.2	Rätten till ersättning vid omprövning av äldre tillstånd	10
6	Kammarkollegiets framställning om ändring i 11 och 12 §§ lagen om införande av vattenlagen	12
7	Förslag till ny reglering	13
8	Kostnadskonsekvenser	17
9	Författningskommentar	17
Bilaga 1	Förteckning över remissinstanserna	18
Bilaga 2	Lagrådsremissens lagförslag	19
Bilaga 3	Lagrådets yttrande	21
	Utdrag ur protokoll vid regerings- sammanträde den 19 januari 1995	22

Regeringen föreslår att riksdagen

antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1983:292) om införande av vattenlagen (1983:291).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

Förslag till lag om ändring i lagen (1983:292) om införande av vattenlagen (1983:291)

Härigenom föreskrivs att 11 och 12 §§ lagen (1983:292) om införande av vattenlagen (1983:291) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §¹

Medför omprövning enligt 15 kap. 3, 4, 9 eller 11 § nya vattenlagen av ett tillstånd enligt vattenlagen (1918:523) eller motsvarande äldre bestämmelser *skada för tillståndshavaren* utgår ersättning till denne, om inte annat följer av 12 § eller fråga är om omprövning för att förbättra en vattenanläggnings säkerhet.

Medför omprövning enligt 15 kap. 3, 4, 9 eller 11 § nya vattenlagen av ett tillstånd enligt vattenlagen (1918:523) eller motsvarande äldre bestämmelser *förlust av vatten eller fallhöjd eller inskränkning i rätten att reglera vattnets avrinning för tillståndshavare som omfattas av omprövningen* utgår ersättning för förlusten eller inskränkningen, om inte annat följer av 12 § eller fråga är om omprövning för att förbättra en vattenanläggnings säkerhet.

Medför omprövning enligt nya vattenlagen av tillstånd som avses i första stycket *skada för annan än tillståndshavaren* utgår ersättning härför. För mottagare av andelskraft eller av ersättning genom överföring av kraft enligt vattenlagen (1918:523) i dess lydelse före den 1 juli 1974 gäller dock viss begränsning enligt 15 §.

Beträffande ersättning enligt första eller andra stycket äger 9 kap. 1-10 §§ och 13 § nya vattenlagen motsvarande tillämpning. Därvid skall vad som sägs om andelskraft tillämpas även på sådan ersättning genom överföring av kraft varom stadgas i andra stycket.

¹ Senaste lydelse 1989:514.

12 §

Om *skada* som avses i 11 § första stycket *utgörs av förlust av vatten eller fallhöjd eller inskränkning i rätten att reglera vattnets avrinning och omprövningen sker till förmån för det allmänna fiskeintresset, allmän farled, allmän hamn, allmän flottled eller hälsovården eller, vid omprövning enligt 15 kap. 3 § eller 9 § första meningen nya vattenlagen, till förmån för den allmänna miljövården, är tillståndshavaren skyldig att utan ersättning tåla skadan till så stor del som, jämt vad han tidigare efter den nya lagens ikraftträdande har avstått enligt denna paragraf eller 14 §, motsvarar en tjugondel av det produktionsvärde eller det värde av vattenmängd, fallhöjd eller magasinvolym som avses i 9 kap. 14 § andra stycket nya vattenlagen.*

Om *förlust eller inskränkning* som avses i 11 § första stycket *föranleds av omprövning till förmån för det allmänna fiskeintresset, allmän farled, allmän hamn, allmän flottled eller hälsovården eller, vid omprövning enligt 15 kap. 3 § eller 9 § första meningen nya vattenlagen, till förmån för den allmänna miljövården, är tillståndshavaren skyldig att utan ersättning tåla förlusten eller inskränknigen till så stor del som, tillsammans med vad han tidigare efter den nya lagens ikraftträdande har avstått enligt denna paragraf eller 14 §, motsvarar en tjugondel av det produktionsvärde eller det värde av vattenmängd, fallhöjd eller magasinvolym som avses i 9 kap. 14 § andra stycket nya vattenlagen.*

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

2. Äldre bestämmelser tillämpas i mål i vilka ansökan har gjorts före ikraftträdandet.

Ett tillstånd till ett vattenföretag som lämnas med stöd av vattenlagen (1983:291) kan omprövas till förmån för allmänna och enskilda intressen. Enligt lagen (1983:292) om införande av vattenlagen kan även tillstånd enligt äldre vattenrättslig lagstiftning omprövas. Tillståndshavaren har i vissa fall rätt till ersättning för den skada han drabbas av med anledning av omprövningen.

Medför omprövningen att tillståndshavaren drabbas av nya eller ändrade villkor om produktionsinskränkande åtgärder gäller i princip samma ersättningsregler för nya och gamla tillstånd. Om det i stället som villkor föreskrivs att tillståndshavaren skall utföra skadeförebyggande eller skadekompenserande åtgärder gäller däremot olika ersättningsregler beroende på om tillståndet till vattenföretaget har lämnats enligt vattenlagen eller enligt äldre vattenrättslig lagstiftning. Den tillståndshavare som har fått tillstånd till ett vattenföretag enligt äldre vattenrättslig lagstiftning (äldre tillståndshavare) har rätt till ersättning för skada på grund av sådana nya eller ändrade villkor. Innehavare av tillstånd som meddelats enligt vattenlagen (nya tillståndshavare) saknar denna ersättningsrätt.

Kammarkollegiet har i en framställning till regeringen pekat på skillnaden i ersättningsrätt mellan nya och gamla tillstånd och föreslagit att 11 och 12 §§ lagen om införande av vattenlagen ändras så att även äldre tillståndshavare skall sakna rätt till ersättning för skadeförebyggande och skadekompenserande åtgärder. Kammarkollegiets framställning har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 1*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Justitiedepartementet (dnr 92/514).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 15 december 1994 att inhämta Lagrådets yttrande över det lagförslag som finns i *bilaga 2*.

Lagrådet har gjort vissa anmärkningar beträffande tillämpligheten av bestämmelsen i 2 kap. 18 § regeringsformen samt har anfört att lagförslaget i övrigt inte föranleder något uttalande från Lagrådets sida. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 3*. Vi återkommer till Lagrådets yttrande i avsnitt 7.

I förhållande till lagrådsremissen har det gjorts en redaktionell ändring i övergångsbestämmelserna.

4 Omprövning av villkoren för tillstånd till ett vattenföretag

4.1 Omprövning av villkoren för nya tillstånd

En företagare som har fått tillstånd till ett vattenföretag måste för den

ekonomiska och tekniska planeringen kunna utgå från att tillståndet normalt sett kommer att gälla oförändrat under en längre tid. Vattenlagen kan i enlighet med detta sägas bygga på principen att en lagakraftvunnen dom om tillstånd till ett vattenföretag gäller för all framtid (jfr 15 kap. 1 § vattenlagen).

Denna princip gäller emellertid inte utan undantag. Det kan nämligen visa sig att tillståndet har utformats olämpligt eller att det har tillkommit nya omständigheter, t.ex. ändringar i vattenförhållanden, ny teknik eller nya samhällseliga värderingar rörande förhållandet mellan utbyggnadsintresset och miljöintresset. Mot denna bakgrund finns det en möjlighet till omprövning av villkoren för tillståndet – och i en situation även en möjlighet till omprövning av själva tillståndet – enligt bestämmelserna i 15 kap. vattenlagen. Bestämmelserna är tillämpliga på alla vattenföretag, oavsett storlek och belägenhet.

Omprövning av villkoren för ett tillstånd kan ske till förmån för både enskilda och allmänna intressen. Den grundläggande bestämmelsen om omprövning av villkoren till förmån för allmänna intressen finns intagen i 15 kap. 3 §. Som exempel på allmänna intressen kan nämnas den allmänna miljövärden. I 15 kap. 4 § finns en särskild bestämmelse om omprövning av villkoren till skydd för fisket. Vidare finns bestämmelser i 15 kap. 8 § om omprövning av villkoren efter ansökan av tillståndshavaren och i 15 kap. 9 § om ändrade eller nya bestämmelser om innehållande och tappning av vatten efter ansökan av en kommun eller ett vattenförbund eller en annan strömfallsinnehavare än tillståndshavaren. Enligt 15 kap. 11 § kan själva tillståndet omprövas efter ansökan av den som driver en annan vattentäkt som är beroende av samma vattentillgång eller av den som söker tillstånd till en sådan vattentäkt. Till förmån för en vattentäkt skall alltså begränsning kunna göras i det vattenuttag som medgetts vid prövning av en annan vattentäkt.

Vid en omprövning kan tillståndshavaren förpliktas att avstå vatten eller att acceptera förlust av fallhöjd, ändrade tappningsbestämmelser eller begränsning av tidigare regleringstillstånd. Dessa åtgärder har det gemensamt att de är produktionsinskränkande. Tillståndshavaren kan också i vissa fall, beroende på omprövningsregelns utformning, förpliktas att vidta skadeförebyggande åtgärder, som anläggande av spegeldammar (dammar som ger en vackrare landskapsbild), erosionsskydd och fisktrappor, eller skadekompenserande åtgärder, t.ex. genom utsättning av fisk eller fiskodling.

Det finns inte några begränsningar när det gäller arten av de förpliktelser som en tillståndshavare kan åläggas vid en omprövning av villkoren enligt 15 kap. 3 och 4 §§, dvs. i fall där omprövningen sker till förmån för ett allmänt intresse, t.ex. fiskeintresset. Tillståndshavaren kan alltså vid en sådan omprövning åläggas att utföra de förpliktelser som anses lämpligast för att tillgodose det allmänna intresse som har föranlett omprövningen.

Vid omprövning av villkoren för ett tillstånd enligt 15 kap. 3, 4, 8 eller 9 § gäller de vanliga reglerna i vattenlagen om förutsättningarna för utförande av ett vattenföretag, t.ex. tillåtighetsreglerna i 3 kap., om

inte annat är särskilt föreskrivet (se 15 kap. 10 § första stycket). Av bestämmelserna i 3 kap. kan särskilt nämnas 7 § som anger att den som utför ett vattenföretag är skyldig att vidta åtgärder som är ägnade att förebygga eller minska skador av företaget, om inte kostnadsökningen därigenom blir oskäligt hög. Denna begränsning av de förpliktelser som kan läggas på tillståndshavaren har inte ansetts vara tillräcklig när det gäller omprövning av villkoren till förmån för allmänna intressen. I 15 kap. 10 § andra stycket har därför tagits in särskilda föreskrifter beträffande omfattningen av de förpliktelser som tillståndshavaren kan åläggas vid omprövning enligt 15 kap. 3 eller 4 §. Det är framför allt ekonomiska skäl som har gjort att man har begränsat de nya förpliktelser som kan läggas på tillståndshavaren (prop. 1981/82:130 s. 111 f.). Begränsningen innebär att det vid en sådan omprövning inte får föreskrivas nya eller ändrade villkor som medför att ändamålet med företaget inte kan tillgodoses eller att förutsättningarna för företaget rubbas avsevärt. Villkoren får inte heller medföra att tillståndshavaren, mottagare av andelskraft eller annan som har inrättat sig efter företaget drabbas av kostnader som står i missförhållande till de fördelar från allmän synpunkt som kan vinnas. Dessutom skall hänsyn tas till de förpliktelser och inskränkningar som tillståndshavaren i samband med tidigare omprövningar har fått underkasta sig till förmån för allmänna intressen.

En omprövning som sker med stöd av 15 kap. 3 § får i regel inte äga rum förrän efter utgången av den tid som domstolen bestämt vid meddelandet av tillståndet, minst tio år och högst 30 år från det att tillståndsdomen vunnit laga kraft (se 15 kap. 3 § första stycket).

Ansökan om omprövning enligt 15 kap. 3 eller 4 § görs av Kammarkollegiet (se 15 kap. 7 §).

4.2 Omprövning av villkoren för äldre tillstånd

Även den äldre vattenrättsliga lagstiftningen innehöll regler som inskränkte rättskraften hos givna tillstånd. Villkoren för ett tillstånd till ett vattenföretag kunde således omprövas till förmån för allmänna och enskilda intressen. Som exempel kan nämnas att det enligt 1918 års vattenlag (äldre vattenlagen) fanns en möjlighet att ompröva villkoren för ett vattenföretag i enlighet med kungsådre- och nyprövningsinstitutet. Dessa institut avsåg att göra det lättare för nya allmänna intressen att göra sig gällande.

Kungsådreinstitutets huvudsakliga syfte var att tillgodose de intressen som kräver fritt rinnande vatten. Reglerna om kungsådra innebar i huvudsak att den som ägde strömfall eller annat område i vissa större vattendrag var skyldig att utan ersättning avstå upp till en tredjedel av vattenmängden eller vattenkraften till förmån för vissa allmänna intressen, bl.a. fiskeintresset (se 1 kap. 5-13 §§ äldre vattenlagen). I en särskild kungörelse angavs de vattendrag i vilka det fanns kungsådra.

Bestämmelserna om kungsådra ansågs emellertid inte ge tillräckliga möjligheter att anpassa villkoren för större kraftverk till samhälls-

utvecklingens krav. I äldre vattenlagen fanns därför bestämmelser om nyprövning, som var tillämpliga på vissa större vattenkraftanläggningar och regleringsföretag (se 4 kap. 5-8 och 16 §§ äldre vattenlagen). Bestämmelserna om nyprövning innebar att villkoren för vissa kraftverk och vattenregleringar kunde omprövas med hänsyn till allmänna intressen sedan 55 år förflutit efter utgången av den för företaget fastställda byggnadstiden och därefter vart 40:e år. Vid nyprövning kunde det föreskrivas nya villkor som innebar inskränkning i tillståndshavarens rätt (produktionsinskränkande åtgärder) eller utvidgning av de skyldigheter som ålåg honom (skadeförebyggande eller skadekompenserande åtgärder). Tillståndshavaren hade rätt till ersättning av det allmänna endast om den ekonomiska förlusten med anledning av de vid nyprövningen föreskrivna åtgärderna översteg en fjärdedel av produktionsvärdet vid anläggningen.

De anläggningar som inte omfattades av kungsådre- eller nyprövningsbestämmelserna var helt fredade från omprövning.

Vattenlagens omprövningsbestämmelser är som tidigare nämnts tillämpliga på alla vattenföretag, oavsett storlek eller belägenhet. Bestämmelserna har gjorts tillämpliga även på tillstånd som har meddelats med stöd av äldre vattenrättslig lagstiftning (19 § lagen om införande av vattenlagen). Det innebär att omprövningsmöjligheterna för dessa äldre vattenföretag har utvidgats i förhållande till vad som gällde enligt äldre vattenlagen.

Vattenlagsutredningen konstaterade i sitt slutbetänkande att behovet av nya omprövningsmöjligheter var särskilt uttalat när det gäller äldre tillstånd som tillkommit under en tid då nödvändigheten av naturvård och miljöskydd inte var lika uppenbar som nu (se SOU 1977:27 s. 191). I förarbetena till vattenlagen uttalade departementschefen att ett införande av en utvidgad omprövningsmöjlighet beträffande äldre vattenföretag strider mot grundsatsen att en företagare i förväg skall kunna bedöma de rättsliga konsekvenserna av sitt handlande. Departementschefen uttalade vidare att det är ett rättssäkerhetsintresse att en lagstiftning som gör det möjligt att ompröva ett vattenrättsligt tillstånd inte utan starka skäl görs tillämplig på äldre tillstånd. Sådana starka skäl ansågs emellertid föreligga i detta fall. Anledningen var att utredningen, enligt departementschefens uppfattning, hade visat att behovet av omprövning är särskilt stort i fråga om äldre vattenföretag som kan ha fått tillstånd utan att det tagits sådana hänsyn till motstående allmänna intressen som skulle ha gjorts vid en senare bedömning av vattenföretaget (prop. 1981/82:130 s. 118 f.).

Det ansågs emellertid vara nödvändigt att ta särskild hänsyn till tillståndshavarna och kreditgivarna. Därför gäller vissa övergångstider innan omprövning får begäras av äldre tillstånd. På så sätt har tillståndshavarna fått rimliga möjligheter att vidta de tekniska förändringar och finansiella omdispositioner som de nya förhållandena kan föranleda, samtidigt som de berörda kreditgivarna har fått skäligen rådru för att säkerställa sina intressen.

Begränsningarna i fråga om möjligheterna att ompröva äldre tillstånd följer av bestämmelserna i 20 § lagen om införande av vattenlagen,

vilka innebär följande. Om en omprövning görs för att tillgodose allmänna intressen med stöd av 15 kap. 3 § första stycket första meningen vattenlagen gäller särskilda bestämmelser om vid vilken tidpunkt omprövningen tidigast kan ske. En sådan omprövning får göras först efter utgången av år 1993. Dessutom gäller att omprövning av tillstånd till vattenkraftverk eller vattenreglering för kraftändamål får ske tidigast trettio år från den dag då företaget skall vara fullbordat eller, om nyprövning enligt äldre vattenlagen ägt rum, tidigast trettio år från den dag då domen om nyprövning vann laga kraft. Om företaget skulle ha kunnat underkastas nyprövning vid en tidpunkt efter vattenlagens ikraftträdande, får omprövning ske så snart den för nyprövning gällande tiden gått ut. Om omprövningen görs för att tillgodose sådana allmänna intressen som berörs av väsentliga ändringar i vattenförhållandena, får omprövningen ske endast om vattenförhållandena har ändrats efter vattenlagens ikraftträdande.

5 Tillståndshavarens rätt till ersättning vid omprövning av villkoren för ett tillstånd

5.1 Rätten till ersättning vid omprövning av nya tillstånd

Som framgår av det föregående kan en tillståndshavare vid omprövning av villkoren förpliktas att vidta produktionsinskränkande åtgärder och/eller att utföra skadeförebyggande eller skadekompenserande åtgärder. Normalt sett medför sådana åtgärder inkomstbortfall eller kostnader för tillståndshavaren.

Huvudprincipen i vattenlagen är att tillståndshavaren har rätt till full ersättning från den som har begärt omprövningen för förluster eller inskränkningar som uppstår på grund av nya eller ändrade villkor om *produktionsinskränkande åtgärder* (9 kap. 12 § första stycket). Denna princip gäller vid omprövningar enligt 15 kap. 3, 4, 9 eller 11 §, dvs. omprövningar till förmån för både enskilda och allmänna intressen. Ersättning utgår dock inte till den del förlusten eller inskränkningen är att hänföra till förbättring av en vattenanläggnings säkerhet.

Från denna princip görs undantag för det fall omprövningen sker till förmån för vissa *kvalificerade allmänna intressen*, nämligen det allmänna fiskeintresset, allmän farled, allmän hamn, allmän flottled eller hälsovården eller, vid omprövning enligt 15 kap. 3 § eller 9 § första meningen, den allmänna miljövården. Tillståndshavaren har i dessa fall en skyldighet att utan ersättning från det allmänna tåla viss del av förlusten eller inskränkningen (se 9 kap. 14 § första stycket).

Den del som inte ersätts av det allmänna avser den sammanlagda förlusten eller inskränkningen till följd av skilda omprövningar eller nya vattenföretag till förmån för de nämnda kvalificerade allmänna intressena. Den ersättningsfria delen fastställs av vattendomstolen i samband med tillståndsbeslutet och utgör högst en femtedel och lägst en tjugondel av produktionsvärdet respektive värdet av vattenmängden,

fallhöjden eller magasinsvolymen vid anläggningen. Kvotdelen är gemensam för samtliga omprövningar av tillståndet (se 9 kap. 14 § andra stycket).

Skälet till begränsningen i ersättningsrätt när omprövningen sker till förmån för vissa kvalificerade allmänna intressen är att det allmänna utan en viss ersättningsfrihet skulle ha svårt att hävda sina intressen. Dessutom är många vattenföretag, särskilt vattenkraftverk för vilka anläggningskostnaderna har hunnit avskrivas, mycket vinstgivande. Det innebär att ett sådant vattenföretag väl kan bära en del av förlusten på grund av en omprövning (prop. 1981/82:130 s. 116).

En omprövning av villkoren kan i vissa fall även resultera i att tillståndshavaren förpliktas att vidta *skadeförebyggande eller skadekompenserande åtgärder*. Ersättningsbestämmelsen i 9 kap. 12 § omfattar inte sådana åtgärder, vilket innebär att en tillståndshavare inte har rätt till ersättning för kostnader med anledning av nya eller ändrade villkor om skadeförebyggande eller skadekompenserande åtgärder. Det har ansetts att tillståndshavaren själv bör bekosta dessa åtgärder, eftersom kostnaderna bedöms bli förhållandevis måttliga (prop. 1981/82:130 s. 118). Vid omprövningar enligt 15 kap. 3 eller 4 § finns dock, som nämnts ovan, en särskild tillåtlighetsregel beträffande omfattningen av de villkor som kan föreskrivas i samband med omprövningen av villkoren (15 kap. 10 § andra stycket).

5.2 Rätten till ersättning vid omprövning av äldre tillstånd

I propositionen med förslag till vattenlag angavs att det var ett rättssäkerhetsintresse att frågan om skyldighet att avstå vatten etc. utan ersättning gjordes beroende av om det företag som omprövades var underkastat inskränkningarna i ersättningsrätt enligt reglerna om kungsådra och nyprövning. Det föreslogs därför att de företagare med äldre tillstånd som inte var underkastade kungsådre- eller nyprövningsbestämmelserna alltid skulle ha rätt till ersättning för förlust eller kostnad till följd av en omprövning, oavsett om omprövningen gjordes till förmån för kvalificerade allmänna intressen eller inte. När det däremot gällde företagare som var underkastade kungsådre- eller nyprövningsbestämmelserna borde en viss ersättningsfrihet gälla för det allmänna vid omprövning till förmån för kvalificerade allmänna intressen. För att inte ersättningsbestämmelserna skulle kompliceras alltför mycket föreslogs att ersättningsfriheten för det allmänna skulle schabloniseras till en tjugondel av produktionsvärdet för vattenkraftföretag och i övriga fall till en tjugondel av värdet av fallhöjden, vattenmängden eller magasinsvolymen. Förslaget innebar att en tillståndshavare i vissa enstaka fall fick en försämrad ersättningsrätt (prop. 1981/82:130 s. 120).

Vid beredningen av vattenlagen i jordbruksutskottet väcktes en motion om att även äldre vattenföretag som inte omfattades av kungsådre- eller nyprövningsbestämmelserna borde omfattas av skyldigheten att utan ersättning från det allmänna avstå vatten med en

tjugondel av produktionsvärdet, fallhöjden osv. vid omprövning till förmån för kvalificerade allmänna intressen. Enligt motionären torde ersättningsfrihet för det allmänna ofta utgöra en förutsättning för ytterst angelägna restaureringar av havsöringsåar m.m. (bet. 1982/83:JoU30 s. 49).

Konstitutionsutskottet yttrade sig över propositionens och motionens förslag med utgångspunkt i bestämmelsen i 2 kap. 18 § regeringsformen om rätt till ersättning för enskild vid vissa ingrepp av expropriativ natur. Konstitutionsutskottet ansåg att 2 kap. 18 § regeringsformen endast är tillämplig när egendom tas i anspråk genom expropriation eller annat sådant förfogande. Den drabbade skall då ha rätt till ersättning för förlusten. Enligt konstitutionsutskottet utgjorde den aktuella bestämmelsen inte något hinder mot de begränsningar i ersättningsrätten som föreslogs i propositionen och motionen (bet. 1982/83:JoU30 s. 49). Jordbruksutskottet anslöt sig till konstitutionsutskottets bedömning och uttalade att den grundlagsfästa ersättningsrätten inte omfattar ingripanden i form av s.k. användningsreglering, som endast begränsar ägarens möjligheter att utnyttja egendomen. Exempel på sådana inskränkningar finns bl.a. i plan- och byggnadslagstiftningen. De inskränkningar som kan bli aktuella vid omprövning enligt bestämmelsen i 11 § lagen om införande av vattenlagen fick, enligt utskottet, närmast anses jämförbara med sådan användningsreglering. Jordbruksutskottet ansåg därför inte att vare sig propositionens förslag eller motionärens mera långtgående förslag till begränsad rätt till ersättning var oförenliga med regeringsformen. Utskottet konstaterade vidare att de skäl som anförts för att omprövningsreglerna skall tillämpas på äldre företag också talar för att det allmänna åtnjuter en viss ersättningsfrihet vid omprövning till förmån för vissa kvalificerade allmänintressen, oavsett om det berörda företaget varit underkastat bestämmelserna om kungsådra och nyprövning eller inte. Enligt utskottets mening kunde det inte anses oskäligt att ett företag åläggs att självt bära en tjugondel av produktionsförlusten m.m. vid omprövning till förmån för sådana intressen. Riksdagen beslutade i enlighet härmed (bet. 1982/83:JoU30 s. 50 f., rskr. 274).

Riksdagens ställningstagande innebar att äldre tillståndshavares rätt till ersättning vid omprövning kom att utformas på följande sätt. Om en omprövning enligt 15 kap. 3, 4, 9 eller 11 § vattenlagen medför *skada* för tillståndshavaren, utgår ersättning till denne om det inte är fråga om omprövning för att förbättra en vattenanläggnings säkerhet (se 11 § första stycket lagen om införande av vattenlagen). Det innebär att en tillståndshavare som har fått tillstånd enligt äldre vattenrättslig lagstiftning har rätt till ersättning för förlust eller inskränkning som följer av nya eller ändrade föreskrifter om produktionsinskränkande åtgärder. Rätten till ersättning för sådan skada som är en följd av föreskrifter om produktionsinskränkande åtgärder är emellertid begränsad om omprövningen sker till förmån för vissa kvalificerade allmänna intressen, nämligen det allmänna fiskeintresset, allmän farled, allmän hamn, allmän flottled eller hälsovården eller, vid omprövning enligt

15 kap. 3 § eller 9 § första meningen vattenlagen, till förmån för den allmänna miljövården. Vid sådana omprövningar är tillståndshavaren skyldig att utan ersättning tåla skadan till så stor del som, tillsammans med vad han tidigare efter vattenlagens ikraftträdande har avstått enligt 12 eller 14 § lagen om införande av vattenlagen, motsvarar en tjugondel av det produktionsvärde eller det värde av vattenmängd, fallhöjd eller magasinvolym som avses i 9 kap. 14 § andra stycket vattenlagen (se 12 § lagen om införande av vattenlagen).

Om tillståndshavarens skada orsakas av att det vid omprövningen föreskrivits nya villkor angående skadeförebyggande eller skadekompenserande åtgärder, har tillståndshavaren rätt till full ersättning från den som har begärt omprövningen. Detta följer av att den nyss angivna begränsningen i ersättningsrätten tar sikte endast på *förlust av vatten eller fallhöjd eller inskränkning i rätten att reglera vattnets avrinning*, dvs. produktionsinskränkande åtgärder. En konsekvens av de nya ersättningsbestämmelserna är att de äldre tillståndshavare som omfattades av nyrövningsinstitutet slipper det kostnadsansvar för skadeförebyggande och skadekompenserande åtgärder som de hade enligt äldre vattenlagen.

Äldre tillståndshavare har sammanfattningsvis en rätt till ersättning för kostnader med anledning av nya eller ändrade villkor om skadeförebyggande eller skadekompenserande åtgärder som nya tillståndshavare saknar. Det framgår inte av motiven till vattenlagen eller lagen om införande av vattenlagen varför tillståndshavarens rätt till ersättning för denna typ av åtgärder har utformats olika beroende på om tillståndet till vattenföretaget har lämnats med stöd av vattenlagen eller äldre vattenrättslig lagstiftning.

6 Kammarkollegiets framställning om ändring i 11 och 12 §§ lagen om införande av vattenlagen

Kammarkollegiet har i en framställning till regeringen pekat på skillnaden mellan nya och äldre tillståndshavarens rätt till ersättning för nya eller ändrade villkor om skadeförebyggande och skadekompenserande åtgärder. Kammarkollegiet har vidare anfört bl.a. följande.

"Flertalet omprövningar av äldre tillstånd kommer att ske enligt 15 kap. 4 § [vattenlagen] till förmån för det allmänna fiskeintresset. För närvarande pågår ett relativt omfattande arbete med sådana omprövningar. Först efter utgången av 1993 kan omprövning ske enligt 15 kap. 3 § [vattenlagen] till förmån för andra allmänna intressen än fiskeintresset.

Huvuddelen av de större vattendragen är utbyggda på ett sådant sätt att reproduktionsområdena mellan kraftverken är överdämda. Omprövningarna kommer i dessa fall att syfta till att få till stånd fiskutsättningar. I utbyggda vattendrag där det fortfarande finns reproduktionsområden kommer omprövningsinsatserna att inriktas mot

biotopåtgärder och byggande av fisktrappor, inklusive framsläppande av vatten. I huvudsak kommer omprövningarna således att kretsa kring skadeförebyggande eller skadekompenserande åtgärder. Med nuvarande lydelse av 11 och 12 §§ [lagen om införande av vattenlagen] innebär detta att det allmänna måste utge ersättning för de åtgärder som kan uppnås genom omprövning. I förhållande till vad som gällde enligt [äldre vattenlagen] är detta en kraftig försämring. Som tidigare framhållits förelåg i nyprövningssituationer enligt [äldre vattenlagen] möjlighet att, utan kostnad för det allmänna, få till stånd skadeförebyggande eller skadekompenserande åtgärder.

Vidare har de möjligheter till omprövning som fanns i 2 kap. 8 § andra stycket [äldre vattenlagen] och som omfattade alla kraftverks- och regleringsföretag försämrats till följd av de angivna övergångsbestämmelserna.

Den helt dominerande vattenkraftutbyggnaden vad gäller storlek och antal har skett med stöd av äldre lag och de förväntningar som finns beträffande omprövningarna fokuseras på vattenföretag för vilka tillstånd medgivits enligt den lagen. Det som tidigare ansetts vara en av de viktigaste nyheterna i vattenlagen - utvidgade omprövningsmöjligheter - kommer, när det gäller äldre företag, att ha mycket begränsad praktisk betydelse. Den begränsade omprövningsmöjlighet som ändå finns kommer med hänsyn till ersättningsreglerna att ensidigt inriktas på åtgärder som medför produktionsförluster. Ur bl.a. energisynpunkt kan detta inte vara ändamålsenligt.

Kammarkollegiet bedömer det inte som realistiskt att kollegiet skulle tillföras resurser för att bekosta skadeförebyggande och skadekompenserande åtgärder.

Kammarkollegiet föreslår att 11 och 12 §§ [lagen om införande av vattenlagen] ändras så att överensstämmelse i sak uppnås med 9 kap. 12 § första stycket och 14 § första stycket [vattenlagen].”

7 Förslag till ny reglering

Regeringens förslag: Äldre tillståndshavare skall inte ha rätt till ersättning för kostnader med anledning av nya eller ändrade villkor om skadeförebyggande eller skadekompenserande åtgärder.

Kammarkollegiets förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna tillstyrker Kammarkollegiets förslag. Förslaget avstyrks av bl.a. kraftindustrin och dess samarbetsorgan. Flertalet av de remissinstanser som avstyrker en lagändring enligt Kammarkollegiets förslag har uttalat att det inte finns anledning att nu ändra vad man så sent som år 1983 ansåg vara en skälig lagreglering av ersättningsfrågorna vid omprövning.

Skälen för regeringens förslag: Redan vid tillkomsten av vattenlagen år 1983 konstaterades att det finns ett särskilt uttalat behov av att ompröva villkoren för de tillstånd som har lämnats enligt äldre vattenrättslig lagstiftning eftersom dessa tillstånd i många fall har lämnats utan att det tagits tillräcklig hänsyn till miljön. Det är därför

viktigt att reglerna om ersättning vid omprövning av äldre tillstånd är utformade på ett sådant sätt att de omprövningar som är nödvändiga ur miljösynpunkt verkligen kommer till stånd och att skadeförebyggande och skadekompenserande åtgärder inte hindras av bristande statliga resurser.

Under senare år har i lagstiftningsarbetet hänsynen till miljön fått allt större tyngd i förhållande till andra intressen. Det framgår bl.a. av de överväganden som ligger till grund för det pågående arbetet med att sammanställa en miljöbalk och som det råder allmän enighet om. En av de principer som ligger till grund för förslaget till miljöbalk går under beteckningen PPP (Polluter Pays Principle). Denna princip innebär att det är förorenaren som skall bära det ekonomiska ansvaret för de åtgärder som behövs för att förebygga eller avhjälpa de störningar som följer av en förorening. Principen har numera slagits fast som en av hörnpelarna i EG:s miljö rätt (artikel 130r i Romfördraget). Den aktuella ändringen i lagen om införande av vattenlagen ligger helt i linje med denna princip.

Det nu anförda talar med styrka för att det bör åligga innehavarna av äldre tillstånd att själva stå för de kostnader som är en följd av nya villkor om skadeförebyggande eller skadekompenserande åtgärder.

Kammarkollegiet har uppgett att länsstyrelser, kommuner m.fl. har anmält önskemål om omprövning av villkoren för omkring 250 äldre tillstånd. Ett syfte med dessa omprövningar är att få till stånd nya fiskvandring svägar. Ett annat syfte är att få till stånd biotopförbättrande åtgärder i avsikt att återskapa lekbottnar. Som exempel på sådana skadeförebyggande och skadekompenserande åtgärder som det kan bli aktuellt att utföra kan nämnas byggande av fiskvägar (t.ex. fisktrappor), fiskutsättning, utläggning av sten i strömfåror och byggande av spegeldammar. Enligt uppgift från Kammarkollegiet går det inte att med säkerhet ange vilka ekonomiska konsekvenser de planerade omprövningarna kommer att få för de drabbade tillståndshavarna. Som riktmärke kan dock enligt Kammarkollegiet anges att byggande av en fisktrappa i betong, vilket är en i detta sammanhang förhållandevis kostsam åtgärd, kan kosta upp till etthundra tusen kronor per fallmeter. Det kan således sägas råda en viss osäkerhet om vilka ekonomiska konsekvenser den föreslagna lagändringen får för tillståndshavarna. Denna osäkerhet utgör emellertid inte något hinder mot att genomföra lagändringen. Kostnadsansvaret kommer nämligen att vara begränsat, eftersom det finns en särskild tillåtlighetsregel i 15 kap. 10 § andra stycket vattenlagen. Den regeln innebär att det vid en omprövning enligt 15 kap. 3 eller 4 § inte får föreskrivas sådana villkor som medför att ändamålet med företaget inte tillgodoses eller att förutsättningarna för företaget rubbas avsevärt. Villkoren får inte heller medföra att tillståndshavaren m.fl. drabbas av kostnader som står i missförhållande till de fördelar från allmän synpunkt som kan vinnas.

Det kan i sammanhanget framhållas att i varje fall det stora flertalet av kraftföretagen har ekonomiska möjligheter att ta över kostnadsansvaret för de skadeförebyggande och skadekompenserande åtgärder som anses nödvändiga att utföra. Det är ett väl känt faktum att de flesta

kraftföretagen – särskilt de äldre – är mycket vinstgivande. Vidare finns det inte någon anledning anta att ett utökad kostnadsansvar nämnvärt skulle påverka belåningsmöjligheterna. Det kan alltså inte anses råda någon tvekan om att de flesta kraftverksföretagen har ekonomiska förutsättningar att utan problem själva bära kostnaden för skadeförebyggande eller skadekompenserande åtgärder som är motiverade av den verksamhet som bedrivs av dem. Beträffande de tillståndshavare som omfattades av nyprövningsinstitutet skulle den föreslagna förändringen dessutom bara innebära en återgång till vad som gällde enligt äldre vattenlagen, låt vara att det nu föreslagna kostnadsansvaret inte är begränsat på det sätt som gällde enligt äldre vattenlagen. Detta kostnadsansvar kommer emellertid att vara begränsat enligt den nyss berörda särskilda tillåtlighetsregeln i 15 kap. 10 § andra stycket vattenlagen.

Som framgår av det anförda finns det flera omständigheter som talar för att kostnadsansvaret för nya eller ändrade villkor om skadeförebyggande och skadekompenserande åtgärder bör föras över till tillståndshavarna. Dessa skäl har sådan tyngd att det är motiverat att förändra de äldre tillståndshavarnas rättsställning på det sätt som Kammarkollegiet har föreslagit.

Den fråga som då återstår att besvara är om ett slopande av äldre tillståndshavares rätt till ersättning för skadeförebyggande och skadekompenserande åtgärder är förenligt med bestämmelserna i 2 kap. 18 § regeringsformen.

Tidigare angavs i 2 kap. 18 § regeringsformen endast att varje medborgare vilkens egendom tas i anspråk genom expropriation eller annat sådant förfogande skall vara tillförsäkrad ersättning för förlusten enligt grunder som bestäms i lag. Bestämmelsen har, som ovan angetts, inte ansetts omfatta rådighetsinskränkningar. Emellertid har bestämmelsen om egendomsskyddet i 2 kap. 18 § regeringsformen ändrats från och med den 1 januari 1995. Ändringarna har gjorts i syfte att närmare precisera det egendomsskydd som Europakonventionen anger (prop. 1993/94:117, bet.1993/94:KU24, rskr.1993/94:246, bet.1994/95:KU5, rskr. 1994/95:11).

En del av ändringen i 2 kap. 18 § regeringsformen innebär att det införs ett skydd mot att inskränkningar i användningen av mark och byggnader (rådighetsinskränkningar) sker i vissa fall. Den ändringen har inte någon betydelse för den lagändring som har diskuterats i det föregående, eftersom lagändringen inte innebär utökade möjligheter att föreskriva skadeförebyggande eller skadekompenserande åtgärder utan endast att man avskaffar den rätt till ersättning som tillståndshavaren nu har för sådana åtgärder.

I 2 kap. 18 § regeringsformen införs vidare en grundlagsskyddad rätt till ersättning vid rådighetsinskränkningar. Att rätten till ersättning ges ett grundlagsskydd är emellertid inte avsett att innebära att rätten till ersättning vid rådighetsinskränkningar utvidgas i förhållande till vad som nu gäller. Den nya ersättningsbestämmelsen är utformad efter mönster av de ersättningsbestämmelser som finns intagna i 14 kap. 8 § andra stycket plan- och bygglagen (1987:10). Grundlagsskyddet för

rätten till ersättning vid rådighetsinskränkningar är således utformat på följande sätt. Den som drabbas av en rådighetsinskränkning som innebär att pågående markanvändning inom berörd del av fastigheten avsevärt försvåras skall ha rätt till ersättning för förlusten av det allmänna (markreglerande bestämmelser). Rätt till ersättning skall också föreligga om rådighetsinskränkningen medför att det uppkommer skada som är betydande i förhållande till värdet på denna del av fastigheten (byggnadsreglerande bestämmelser). För att rätt till ersättning skall föreligga krävs således att intrånget eller skadan är av kvalificerat slag.

Som Lagrådet har anfört kan det ifrågasättas om de förpliktelser som åläggs en tillståndshavare i form av skadeförebyggande eller skadekompenenserande åtgärder kan anses innebära en inskränkning i användningen av mark och om 2 kap. 18 § regeringsformen därför är tillämplig. I enlighet med vad Lagrådet också har framhållit saknas det emellertid skäl att gå närmare in på frågan om grundlagsbestämmelsens tillämpningsområde. Som kommer att framgå i det följande står det nämligen under alla förhållanden klart att grundlagsbestämmelsens materiella innehåll inte lägger något hinder i vägen för de föreslagna ändringarna i rätten till ersättning.

När man bedömer frågan om grundlagsbestämmelsens betydelse i detta sammanhang måste man ta hänsyn till den särskilda tillåtlighetsregeln i 15 kap. 10 § andra stycket vattenlagen som gäller vid omprövning av villkoren för ett tillstånd. Den regeln innebär, som redan nämnts, att det inte får föreskrivas sådana villkor som medför att ändamålet med företaget inte kan tillgodoses eller att förutsättningarna för företaget rubbas avsevärt. Villkoren får inte heller medföra att tillståndshavaren m.fl. drabbas av kostnader som står i missförhållande till de fördelar från allmän synpunkt som kan vinnas.

Den särskilda tillåtlighetsregeln i 15 kap. 10 § andra stycket vattenlagen har, som tidigare angetts, kommit till eftersom framför allt ekonomiska skäl talar för att man, utöver de begränsningar som gäller enligt de allmänna bestämmelserna om utförande av ett vattenföretag i bl.a. 3 kap., sätter ett tak för de nya förpliktelser som kan läggas på tillståndshavaren. Begränsningarna i 15 kap. 10 § är en garanti för att de nya eller ändrade villkoren inte får alltför ingripande verkningar för tillståndshavaren (SOU 1977:27 s. 183 och 185 samt prop. 1981/82:130 s. 111 f. och 115).

De nya eller ändrade villkor som en tillståndshavare kan åläggas att uppfylla i samband med en omprövning avser endast markreglerande åtgärder. Avgörande för frågan om det är förenligt med den aktuella grundlagsbestämmelsen att föra över kostnadsansvaret för dessa åtgärder på tillståndshavarna är därför om ett sådant kostnadsansvar kan leda till att en tillståndshavares pågående markanvändning inom berörd del av fastigheten avsevärt försvåras. Enligt regeringens bedömning förhindrar den särskilda tillåtlighetsregeln att en tillståndshavare drabbas av ett intrång eller en skada av så kvalificerat slag som krävs för att det skall kunna anses att pågående markanvändning inom berörd del av fastigheten avsevärt försvåras. Regeringens slutsats blir därför att bestämmelsen i 2 kap. 18 § regeringsformen inte lägger hinder i vägen

8 Kostnadskonsekvenser

Den föreslagna lagändringen går ut på att de berörda kraftföretagen skall bära kostnaderna för vissa skadeförebyggande och skadekompenserande åtgärder. Som har angivits i avsnitt 7 går det inte att säkert ange hur stora kostnaderna för kraftföretagen blir. Det beror bl.a. på i vilken takt Kammarkollegiet kommer att begära omprövning av de tillstånd som det är fråga om. Som också har framhållits i avsnitt 7 får kraftföretagen anses ha ekonomiska förutsättningar att bära de kostnader som kan uppstå, i all synnerhet som det finns en särskild tillåtlighetsregel i 15 kap. 10 § andra stycket vattenlagen.

Det kan inte förutses att den föreslagna lagändringen i övrigt kommer att föranleda några särskilda kostnader för det allmänna eller för någon enskild.

9 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i lagen (1983:292) om införande av vattenlagen (1983:291)

11 §

Ändringen i *första stycket* består huvudsakligen i att uttrycket "skada" har bytts ut mot "förlust av vatten eller fallhöjd eller inskränkning i rätten att reglera vattnets avrinning". Den ändrade ordalydelsen får till följd att en äldre tillståndshavare inte har rätt till ersättning för skador av annat slag, exempelvis på grund av sådana nya eller ändrade villkor om skadeförebyggande eller skadekompenserande åtgärder som föreskrivs i samband med en omprövning av villkoren för tillståndet. Därigenom uppnås att nya och äldre tillståndshavare har samma kostnadsansvar för skadeförebyggande och skadekompenserande åtgärder.

12 §

Ändringen i paragrafen är en följd av den förändring som har gjorts i 11 §.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna

Lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 1995. Äldre bestämmelser skall tillämpas vid prövningen av de omprövningsmål som har inletts före ikraftträdandet.

Efter remiss har yttrande lämnats av Svea hovrätt (vattenöverdomstolen), Vänersborgs tingsrätt (vattendomstolen), Luleå tingsrätt (vattendomstolen), Statens jordbruksverk, Skogsstyrelsen, Fiskeriverket, Närings- och teknikutvecklingsverket, Domänverket, Statens naturvårdsverk, Koncessionsnämnden för miljöskydd, Länsstyrelsen i Skaraborgs län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Svenska Kommunförbundet, Vattenfall Aktiebolag, Sydkraft Aktiebolag, Svenska kraftverksföreningen, Småkraftverkens Riksförening, Sveriges Energiföreningars Riksorganisation, Riksförbundet Energileverantörerna, Vattenregleringsföretagens samarbetsorgan, Sveriges Fiskares Riksförbund, Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund.

Naturskyddsföreningen och Svenska Elverksföreningen har beretts tillfälle att yttra sig men har avstått från det.

Förslag till lag om ändring i lagen (1983:292) om införande av vattenlagen (1983:291)

Härigenom föreskrivs att 11 och 12 §§ lagen (1983:292) om införande av vattenlagen (1983:291) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §

Medför omprövning enligt 15 kap. 3, 4, 9 eller 11 § nya vattenlagen av ett tillstånd enligt vattenlagen (1918:523) eller motsvarande äldre bestämmelser *skada för tillståndshavaren* utgår ersättning *till denne*, om inte annat följer av 12 § eller fråga är om omprövning för att förbättra en vattenanläggnings säkerhet.

Medför omprövning enligt 15 kap. 3, 4, 9 eller 11 § nya vattenlagen av ett tillstånd enligt vattenlagen (1918:523) eller motsvarande äldre bestämmelser *förlust av vatten eller fallhöjd eller inskränkning i rätten att reglera vattnets avrinning för tillståndshavare som omfattas av omprövningen* utgår ersättning *för förlusten eller inskränkningen*, om inte annat följer av 12 § eller fråga är om omprövning för att förbättra en vattenanläggnings säkerhet.

Medför omprövning enligt nya vattenlagen av tillstånd som avses i första stycket *skada för annan än tillståndshavaren* utgår ersättning härför. För mottagare av andelskraft eller av ersättning genom överföring av kraft enligt vattenlagen (1918:523) i dess lydelse före den 1 juli 1974 gäller dock viss begränsning enligt 15 §.

Beträffande ersättning enligt första eller andra stycket äger 9 kap. 1–10 §§ och 13 § nya vattenlagen motsvarande tillämpning. Därvid skall vad som sägs om andelskraft tillämpas även på sådan ersättning genom överföring av kraft varom stadgas i andra stycket.

12 §

Om *skada* som avses i 11 § första stycket *utgörs av förlust av vatten eller fallhöjd eller inskränkning i rätten att reglera vattnets avrinning och omprövningen sker till förmån för det allmänna fiskeintresset, allmän farled, allmän hamn, allmän flottled eller hälsovården* eller, vid omprövning enligt 15 kap. 3 § eller 9 § första meningen nya vattenlagen, till förmån för den allmänna miljövår-

Om *förlust eller inskränkning* som avses i 11 § första stycket *förantleds av omprövning till förmån för det allmänna fiskeintresset, allmän farled, allmän hamn, allmän flottled eller hälsovården* eller, vid omprövning enligt 15 kap. 3 § eller 9 § första meningen nya vattenlagen, till förmån för den allmänna miljövården, är tillståndshavaren skyldig att utan ersättning *tåla förlusten eller*

den, är tillståndshavaren skyldig att utan ersättning tåla *skadan* till så stor del som, *jämte* vad han tidigare efter den nya lagens ikraftträdande har avstått enligt denna paragraf eller 14 §, motsvarar en tjugondel av det produktionsvärde eller det värde av vattenmängd, fallhöjd eller magasinvolym som avses i 9 kap. 14 § andra stycket nya vattenlagen.

inskränkningen till så stor del som, *tillsammans med* vad han tidigare efter den nya lagens ikraftträdande har avstått enligt denna paragraf eller 14 §, motsvarar en tjugondel av det produktionsvärde eller det värde av vattenmängd, fallhöjd eller magasinvolym som avses i 9 kap. 14 § andra stycket nya vattenlagen.

Prop. 1994/95:135
Bilaga 2

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.
 2. Äldre bestämmelser tillämpas i mål som har inletts före ikraftträdandet.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1994-12-22

Närvarande: justitierådet Torkel Gregow, justitierådet Lars Å. Beckman, regeringsrådet Sigvard Holstad.

Enligt en lagrådsremiss den 15 december 1994 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i lagen (1983:292) om införande av vattenlagen (1983:291).

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Christina Jacobsson.

Förslaget föranleder följande yttrande av *Lagrådet*:

I lagrådsremissen föreslås ändringar i 11 och 12 §§ lagen om införande av vattenlagen. Ändringarna innebär att innehavare av ett tillstånd som meddelats enligt äldre vattenrättslig lagstiftning inte skall ha rätt till ersättning för kostnader med anledning av nya eller ändrade villkor om skadeförebyggande eller skadekompenserande åtgärder som föreskrivits vid omprövning av villkoren för tillståndet.

Efter att det i remissen konstaterats att det finns starka skäl för att förändra rätten till ersättning vid omprövning av äldre tillstånd, diskuteras frågan om ett slopande av rätten till ersättning för skadeförebyggande och skadekompenserande åtgärder strider mot bestämmelsen i 2 kap. 18 § regeringsformen (RF) i den lydelse bestämmelsen får fr.o.m. den 1 januari 1995. Bestämmelsen föreskriver bl.a. rätt till ersättning i fall då det allmänna inskränker användningen av mark på ett kvalificerat sätt. Den förda diskussionen leder regeringen fram till slutsatsen att 2 kap. 18 § RF i dess nya lydelse inte lägger hinder i vägen för de föreslagna ändringarna i rätten till ersättning.

Till det anförda vill Lagrådet anmärka att det kan ifrågasättas om förpliktelser som åläggs en tillståndshavare i form av villkor om skadeförebyggande eller skadekompenserande åtgärder kan anses innebära en inskränkning i användningen av mark och om 2 kap. 18 § RF därför är tillämplig. Det saknas dock anledning att närmare gå in på den frågan. Lagrådet godtar nämligen regeringens uppfattning att bestämmelsen inte utgör hinder mot de föreslagna lagändringarna.

I övrigt föranleder förslaget inte något uttalande från Lagrådets sida.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 19 januari 1995

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Sahlin, Hjelm-Wallén, Peterson, Hellström, Thalén, Freivalds, Wallström, Persson, Schori, Blomberg, Heckscher, Hedborg, Andersson, Winberg, Uusmann, Ulvskog, Sundström, Lindh, Johansson

Föredragande: statsrådet Freivalds

Regeringen beslutar proposition 1994/95:135 Ändrade ersättningsregler i lagen (1983:292) om införande av vattenlagen (1983:291).

